

**KANCELARIA
SENATU**

BIURO ANALIZ, DOKUMENTACJI
I KORESPONDENCJI

Warszawa, 20 marca 2020 r.

BADK.DPK.133.103.2019 MKo

P10-09/19	Data wpływu petycji 18 listopada 2019 r.
	Data sporządzenia informacji o petycji 17 marca 2020 r.

SPRAWY RODZINY

TEMAT

UCHWALENIE USTAWY

O PRZECIWDZIAŁANIU ALIENACJI RODZICIELSKIEJ

WNOSZĄCY PETYCJE: petycja indywidualna.

Osoba fizyczna.

PRZEDMIOT PETYCJI:

Podjąć inicjatywę ustawodawczą dotyczącą zmiany Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego w celu opracowania narodowego programu dla rodzin, w których występuje alienacja rodzicielska.

UZASADNIENIE WNOSZĄCEGO PETYCJE:

Autor petycji postuluje opracowanie narodowego programu dla rodzin, w których występuje alienacja rodzicielska. Zdaniem autora petycji alienacja rodzicielska jest dziś bagatelizowanym problemem społecznym, który dotyka w głównej mierze dzieci, w sytuacji rozpadu związku rodziców. Narodowy program postulowany w petycji miałby na celu m.in. pokazanie skali problemu alienacji rodzicielskiej, wspieranie rodziców w ich trudnych sytuacjach, dla dzieci byłby szansą na wychowywanie przez oboje rodziców.

Autor petycji podnosi, że poradnie psychologiczno-pedagogiczne oraz sekcje wsparcia rodziny przy Ośrodkach Pomocy Rodzinie, nie posiadają dostatecznej wiedzy ani umiejętności w zapobieganiu alienacji rodzicielskiej. Postulowany program miałby również na celu umożliwienie podnoszenia kwalifikacji psychologów i pedagogów oraz oddziaływał by na zwiększenie świadomości o alienacji rodzicielskiej u sędziów, kuratorów i biegłych.

STAN PRAWNY:

Konstytucja RP z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. 78, poz. 483 ze zm.) w art. 72 ust. 1 wprowadza prawo każdego do żądania od organów władzy publicznej ochrony dziecka przed przemocą, okrucieństwem, a także wyzyskiem i demoralizacją.

Konwencja o Prawach Dziecka przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w dniu 20 listopada 1989 r. (Dz. U. z 1991 r. Nr 120, poz. 526 ze zm.) w art. 3 ust. 1 wskazuje, że we wszystkich działaniach dotyczących dzieci, podejmowanych przez publiczne lub prywatne instytucje opieki społecznej, sądy, władze administracyjne lub ciała ustawodawcze, sprawą nadrzędną jest najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka. Zgodnie z art. 8 Państwa – Strony mają obowiązek szybkiego działania w przypadku naruszenia praw dziecka oraz zachowania jego tożsamości i stosunków rodzinnych w przypadku ich naruszenia.

Europejska Konwencja o wykonywaniu praw dzieci sporządzona w Strasburgu 25 stycznia 1996 r. (Dz. U. z 2000 r. Nr 107, poz. 1128) w art. 7 stanowi, że organ sądowy prowadzący postępowanie dotyczące dziecka ma obowiązek szybkiego działania w celu

uniknięcia nieuzasadnionej zwłoki. Dodatkowo niezbędne jest istnienie odpowiednich przepisów zapewniających bezzwłoczne wykonanie orzeczeń.

Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2019 r. poz. 2086 ze zm.), dalej jako „k.r.o.”, w art. 93 § 1 stanowi, że władza rodzicielska przysługuje obojgu rodzicom. Władza rodzicielska (na mocy art. 95) obejmuje w szczególności obowiązek i prawo rodziców do wykonywania pieczy nad osobą i majątkiem dziecka oraz do wychowywania dziecka. Zgodnie z art. 97 każde z rodziców jest obowiązane i uprawnione do samodzielnego wykonywania władzy rodzicielskiej, jednakże o istotnych sprawach dziecka rodzice rozstrzygają wspólnie, a w przypadku braku porozumienia między nimi rozstrzyga sąd opiekuńczy.

W wyroku orzekającym rozwód sąd rozstrzyga o władzy rodzicielskiej nad wspólnym małoletnim dzieckiem obojga małżonków i kontaktach rodziców z dzieckiem oraz orzeka, w jakiej wysokości każdy z małżonków jest obowiązany ponosić koszty utrzymania i wychowania dziecka (art. 58 § 1). Sąd uwzględnia pisemne porozumienie małżonków o sposobie wykonywania władzy rodzicielskiej i utrzymywaniu kontaktów z dzieckiem po rozwodzie, jeżeli jest ono zgodne z dobrem dziecka. Rodzeństwo powinno wychowywać się wspólnie, chyba że dobro dziecka wymaga innego rozstrzygnięcia.

W braku porozumienia sąd, uwzględniając prawo dziecka do wychowywania przez oboje rodziców, rozstrzyga o sposobie wspólnego wykonywania władzy rodzicielskiej i utrzymywaniu kontaktów z dzieckiem po rozwodzie. Sąd może powierzyć wykonywanie władzy rodzicielskiej jednemu z rodziców, ograniczając władzę rodzicielską drugiego do określonych obowiązków i uprawnień w stosunku do osoby dziecka, jeżeli dobro dziecka za tym przemawia. Sąd na zgodny wniosek stron nie orzeka o utrzymywaniu kontaktów z dzieckiem (art. 58 § 1a i 1b).

Art. 107 k.r.o. reguluje władzę rodzicielską w sytuacji gdy rodzice żyją w rozłączeniu i nie obejmuje rodziców, wobec których orzeczono rozwód, separację lub unieważniono małżeństwo. W takich sytuacjach rozstrzygnięcie o władzy rodzicielskiej reguluje art. 58. Sąd opiekuńczy może powierzyć wykonywanie władzy rodzicielskiej jednemu z rodziców, ograniczając władzę rodzicielską drugiego do określonych obowiązków i uprawnień w stosunku do osoby dziecka (art. 107 § 2).

Zasady utrzymywania kontaktów z dzieckiem uregulowano w art. 113–113⁶ k.r.o. Katalog sposobów utrzymywania kontaktów z dzieckiem ma charakter otwarty i obejmuje: przebywanie z dzieckiem, bezpośrednie porozumiewanie się, korespondowanie, korzystanie

z innych środków porozumiewania się na odległość (art. 113 § 2).

Ustawodawca w art. 113² k.r.o. wskazał na możliwości ograniczenia przez sąd opiekuńczy przedmiotowego prawa. Ingerencja sądu następuje w każdym przypadku, gdy wymaga tego dobro dziecka. W § 2 zawarto przykładowy katalog sposobów ograniczenia utrzymywania kontaktów z dzieckiem. Sąd opiekuńczy może w szczególności: zakazać spotykania się z dzieckiem lub zabierania go poza miejsce jego stałego pobytu, zezwolić na spotykanie się z dzieckiem tylko w obecności drugiego rodzica albo opiekuna, kuratora sądowego lub innej osoby wskazanej przez sąd, ograniczyć kontakty do określonych sposobów porozumiewania się na odległość, zakazać takiego porozumiewania się.

Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2019 r. poz. 1460 ze zm.), dalej jako „k.p.c.”, w art. 756¹ stanowi, że postanowienie o zabezpieczeniu w sprawach dotyczących pieczy nad małoletnimi i kontaktów z dzieckiem może zapaść tylko po przeprowadzeniu rozprawy. Jednakże w przypadkach niecierpiących zwłoki, postanowienie o zabezpieczeniu może być wydane na posiedzeniu niejawnym.

Wykonywanie kontaktów z dzieckiem normują art. 598¹⁵–598²¹ k.p.c.

Pierwszy etap postępowania mającego na celu wykonanie orzeczenia lub ugody dotyczących kontaktu z dzieckiem reguluje art. 598¹⁵. Etap ten polega na zagrożeniu nakazem zapłaty oznaczonej sumy pieniężnej rodzicowi, który nie wykonuje zabezpieczonych kontaktów lub wykonuje je w sposób niewłaściwy.

Drugi etap postępowania wykonawczego polega na nałożeniu obowiązku zapłaty określonej sumy pieniężnej (art. 598¹⁶).

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. z 2019 r. poz. 1145 ze zm.), dalej jako „k.c.”, określa miejsce zamieszkania dziecka. Zgodnie z art. 26 § 1 miejscem zamieszkania dziecka, które pozostaje pod władzą rodzicielską jest miejsce zamieszkania rodziców. Jeżeli władza rodzicielska zostaje powierzona jednemu z rodziców to jego miejsce zamieszkania jest miejscem zamieszkania dziecka. Zgodnie z § 2 jeżeli władza rodzicielska przysługuje na równi obojgu rodzicom mającym osobne miejsce zamieszkania to miejscem zamieszkania dziecka jest miejsce u tego z rodziców, u którego dziecko stale przebywa. Jeżeli dziecko nie przebywa stale u żadnego z rodziców, jego miejsce zamieszkania określa sąd opiekuńczy.

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny (Dz. U. z 2019 r. poz. 1950 ze zm.) w art. 207 normuje przestępstwo znęcania się fizycznego lub psychicznego nad osobą najbliższą, małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan fizyczny lub

psychiczny. Znamionami od których zależy surowsza odpowiedzialność sprawcy jest stosowanie szczególnego okrucieństwa (§ 2) lub następstwo w postaci targnięcia się pokrzywdzonego na własne życie (§ 3).

DZIAŁANIA POWIĄZANE:

Komisja Praw Człowieka, Praworządności i Petycji 4 lutego 2020 r. wniosła do Marszałka Senatu projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy – Kodeks karny (druk senacki 63). Projekt powstał na bazie niektórych postulatów petycji wielokrotnej „Stop alienacji rodzicielskiej” (PW9-01/17), złożonej do Senatu RP 2 kwietnia 2017 r. przez osoby indywidualne (petycja uzyskała poparcie 1101 osób).

Rozwiązania zaproponowane w projekcie ustawy mają m.in. przeciwdziałać alienacji rodzicielskiej, poprzez stworzenie instrumentów prawnych służących wzmocnieniu więzi dziecka z obojgiem rodziców.

Obecnie projekt ustawy został skierowany do Komisji Ustawodawczej oraz Komisji Rodziny, Polityki Senioralnej i Społecznej, a termin na przygotowanie sprawozdania upływa 6 kwietnia 2020 r.

INFORMACJE DODATKOWE:

Ustawa z dnia 26 maja 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 144, poz. 854) dodała przepisy dotyczące wykonywania kontaktów z dzieckiem. Celem zmian było wprowadzenie narzędzi dzięki którym sądy opiekuńcze mogą egzekwować kontakty każdego rodziców dzieckiem.

Ministerstwo Sprawiedliwości w odpowiedzi z 30 maja 2017 r., na pismo Sekretarza Stanu w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów w sprawie funkcjonowania przepisów dotyczących karania za uchylanie się od wykonywania kontaktów z dziećmi orzeczonych przez sądy, bądź też uregulowanych w formie ugody zawartej przed mediatorem lub przed sądem poinformowało, że: Zjawisko alienacji rodzicielskiej, jako formy przemocy emocjonalnej wobec dziecka, jest znane zarówno sędziom rodzinnym, jak i specjalistom opiniodawczych zespołów sądowych specjalistów, którzy sporządzają na potrzeby spraw rodzinnych opinie, tak od strony teoretycznej (szkolenia), jak i praktycznej (badania diagnostyczne). Jak podkreśla się w stanowisku Ministerstwa Sprawiedliwości, temat kontaktów rodzica niepełniącego wiodącej roli w wychowaniu dziecka jest obecny w zdecydowanej większości diagnozowanych spraw. Jest to obszar niezwykle konfliktorodny, wokół którego często ogniskuje główny spór walczących rodziców, służący pozornie do

wykazywania zaangażowania rodzicielskiego przy dyskwalifikowaniu drugiego rodzica. Niestety praktyka pokazuje, że często odbywa się to kosztem dziecka. Dzieje się tak na skutek konfliktu lojalnościowego, w który uwikłane staje się małe dziecko. Wskutek tego konfliktu i w zależności od jego nasilenia dziecko wchodzi „w koalicję” z jednym z rodziców przeciwko drugiemu. Zachowanie dziecka wówczas przybiera różne formy, począwszy od subtelnych form okazywania niechęci, czy unikania kontaktu, poprzez wyraźną odmowę, bądź podważanie zdania rodzica dyskredytowanego, co jest zarazem spójne z postawą rodzica wiodącego.

Separacja dziecka od jednego z rodziców, jak i indukowanie małemu dziecku niechęci do drugiego z rodziców, skutkuje częstą odmową uczestniczenia w kontakcie z rodzicem, z którym nie mieszka. W takiej sytuacji przymusowe wykonanie postanowienia o kontaktach nierzadko napotyka przeszkody trudne do pokonania.

OPRACOWAŁ

Maciej Kowalski

WICEDYREKTOR

Danuta Antoszkiewicz